

Äidit mukana -hanke

Kotoutuminen maahanmuuttajanaisten näkökulmasta

LAB-ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaali- ja terveysala

Kevät 2021

Chisato Anttilainen

Ifrah Aden

Tiivistelmä

Tekijä(t) Aden, Ifrah Anttilainen, Chisato	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK	Valmistumisaika Kevät 2021
	Sivumäärä 28+4	
Työn nimi Äidit mukana -hanke Kotoutuminen maahanmuuttajanaisten näkökulmasta		
Tutkinto Sosionomi (AMK)		
Ohjaavan opettajan nimi, titteli ja organisaatio Rask, Mari, lehtori, hyvinvointi		
Toimeksiantajan nimi, titteli ja organisaatio Äidit mukana -hanke		
Tiivistelmä <p>Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli vahvistaa maahanmuuttajanaisten kouluttamista ja työllistymistä. Opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Äidit mukana -hanke. Tavoite on selvittää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajanaisten on kotoutumisprosessista sekä kouluttamisesta ja työllistymisestä osana kotoutumista Äidit mukana -hankkeeseen osallistuvien näkökulmasta.</p> <p>Suomessa maahanmuuttajanaisten työllistymisprosentti on pienempi muihin Euroopan maihin verrattuna. Maahanmuuttajanaiset tarvitsevat enemmän tukea kuin maahanmuuttajamiehet.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisella eli laadullisella tutkimusmenetelmällä. Työssä käytettiin tutkimusaineistona hankkeeseen osallistuvien äitien kokemuksia kotoutumisesta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen.</p> <p>Suomessa maahanmuuttajien määrä kasvaa vuosittain. Lähivuosina työmarkkinoilla eläköityvää ikäluokkaa on enemmän kuin tulevia ikäluokkia. Siksi Suomi tarvitsee aiempaa tehokkaampaa toimintamallia, joka nopeuttaa kotoutumisprosessia ja kouluttaa maahanmuuttajia työkykyisiksi.</p>		
Asiasanat Kotoutuminen, maahanmuuttajanaiset, hanke, työllistyminen, jatkokoulutus, maahanmuutto		

Abstract

Author(s) Aden, Ifrah Anttilainen, Chisato	Type of Publication Thesis, UAS Number of Pages 28+4	Published Spring 2021
Title of Publication Äidit mukana -project Immigrants' women's view of immigration process		
Name of Degree e.g., Social services (UAS)		
Name, title and organization of the supervising teacher e.g. Mari, Rask, Lecturer, Welfare		
Name, title and organization of the client e.g., Äidit mukana -project		
Abstract <p>The purpose of this thesis is to strengthen the education and employment of immigrant women. The thesis was commissioned by the Äidit Mukana -project. The project delves into the current integration, education and employment processes for immigrant women in hopes to strengthen and develop opportunities for immigrants, in particular for immigrant women.</p> <p>In Finland, the employment rate of female immigrants is lower than in other European countries. The thesis was carried out using a qualitative research method and content analysis based upon personal experiences of mothers participating in the integration process.</p> <p>In Finland, the number of immigrants is increasing every year. However, in few years there will be more age groups retiring from the labor market than joining it. To counter this, Finland needs to invest in an efficient operating model which would improve the immigrant integration and employability.</p>		
Keywords: Integration, immigrant women, project, employment, further education, immigration		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	2
2.1	Toimeksiantajan esittely.....	2
2.2	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävä	3
3	Maahanmuutto Suomessa	4
3.1	Suomen maahanmuuton kehitys.....	4
3.2	Akkulturaatio.....	5
4	Suomi uudeksi kodiksi	6
4.1	Kotoutuminen	6
4.2	Kotouttaminen	8
4.3	Kotoutumiskoulutus	9
5	Maahanmuuttajanainen Suomessa.....	11
5.1	Kotiäitien tuentarpeet kotoutumisessa	11
5.2	Kotiäitien työllistymisen esteet	12
5.3	Kotoutumisen vaikutus vanhemmuuteen	13
6	Opinnäytetyön toteutus	15
6.1	Tutkimusmenetelmä ja aineistokeruu.....	15
6.2	Aineistoanalyysi.....	16
7	Tulokset.....	18
7.1	Kokemukset kotoutumisesta	18
7.2	Kokemukset kotoutumiskoulutuksesta	18
7.3	Kokemukset työllistymisestä	19
8	Opinnäytetyön pohdinta	20
8.1	Tulosten tarkastelu	20
8.2	Luotettavuus ja eettisyys.....	21
8.3	Johtopäätökset	22
	Lähteet	24

Liitteet

Liite 1. Kysely suomeksi

Liite 2. Kysely englanniksi

1 Johdanto

Suomessa maahanmuuttajaväestöstä noin puolet on naisia. Maahanmuuttajanaisten Suomeen muuttamisen syyt vaihtelevat lähtömaitten mukaan. Esimerkiksi venäläiset, virolaiset, thaimaalaiset ja filippiiniläiset naiset usein menevät naimisiin suomalaisen miehen kanssa. Pohjoisafrikkalaiset naiset ovat useimmiten tulleet omanmaalaisensa miehen kanssa aviioon. Yleensä perheellisten naisten liikkuminen voi olla miesten liikkumista vähäisempää lasten kasvattamisen takia. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15–37.)

Vuonna 2019 työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa kotoutumisen kokonaiskatsauksessa maahanmuuttojohtaja Hämäläinen (2020, 5) kertoi, että Suomi tarvitsee maahanmuuttoa vanhenevaan väestökehitykseen ja vähenevään syntyvyyteen liittyvinä ratkaisuin. Suomi tarvitsee aiempaa enemmän tuloksellisen kotouttamispolitiikan suunnittelua, ja seuranta tarvitsee tuekseen riittävän kattavaa säännönmukaisesti tuotettua tietoa kotoutumisesta monipuolisesti eri osa-alueilta. Toisaalta maahanmuuttajanaisten työllisyys Suomessa on pohjoismaisten heikoin. Suomessa ulkomailla syntyneistä naisista 7 % on pakolaistaustaisia. (Larja 2020, 34.)

Suomessa on lukuisia hankkeita, jotka pyrkivät parantamaan maahanmuuttajien kotoutumisprosessia. Opinnäytetyömme toimeksiantajana oleva Äidit mukana -hanke on yksi näistä hankkeista. Olemme itse ulkomaalaistaustaisia ja omalla tavallamme kokeneet integroitumisprosessin. Kotoutumisprosessi on yleensä pitkä ja laaja-alainen. Aina tarvitaan enemmän tai vähemmän tukea ja neuvoja. Tulevina sosionomeina haluamme hyödyntää monikulttuurisuutta asiakkaan kohtaamisessa.

Tässä opinnäytetyössä käsittelemme kotona lasten kanssa olevien maahanmuuttajanaisten kotoutumista. Opinnäytetyömme tarkoituksena on vahvistaa maahanmuuttajanaisten kouluttautumista ja työllistymistä. Tavoite on selvittää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajanaisilla on kotoutumisprosessista sekä kouluttautumisesta ja työllistymisestä osana kotoutumista. Tutkimustehtävänä on selvittää maahanmuuttajanaisten kokemuksia koulutuksesta, työllistymisestä ja kotoutumisesta Suomessa.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

2.1 Toimeksiantajan esittely

Opinnäytetyömme toimeksiantaja on Äidit mukana -hanke, joka on toiminut vuosina 2018–2020 Vantaan kaupungissa EU:n rahoituksella. Sen rinnakkainen hanke on Vanhemmat mukaan kouluun -hanke, joka on toiminut samalla idealla, paikalla ja ajanjaksolla, mutta Opetushallituksen rajoittamana. Molemmissa hankkeissa käytetään samaa mallia, jonka avulla voidaan nopeuttaa maahanmuuttajaäitien kotoutumista ja työllistymistä sekä ehkäistä syrjäytymistä. Äidit mukana -hanke on syntynyt Vantaan kaupungin ja Careeria-koulun yhteistyössä. Äidit mukana -hanke on päätynyt vuonna 2020. Hankkeen toimintamalli ja idea jatkuvat ”Vanhemmat mukaan kouluun ja työelämään” -hankkeen nimellä vuoteen 2022 asti opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Toiminta on laajentunut ”Äidit mukana”- ja ”Vanhemmat mukaan kouluun” -hankkeiden ajoista. Careerian ja Vantaan perusopetuksen lisäksi mukana on Vantaan osaamiskeskus. Vantaan kaupungin kotoutumisohjelma painottaa hyvin vahvasti paikallista pakolaispolitiikkaa.

Hankkeen osallistujat opiskelevat hankkeessa mukana olevissa peruskouluissa. Hankkeen kohderyhmä on maahanmuuttajataustaiset kotona olevat äidit, joiden lapset ovat aloittaneet tai aloittamassa koulunkäyntiä perusopetuksessa. Mukana olevien äitien taustat vaihtelevat. osa on käynyt kauan sitten kotoutumiskoulutuksessa, osa ei ole käynyt lainkaan, ja osa odottaa pääsyä kotoutumiskoulutukseen. Hankkeissa käytetty toimintamalli on sellainen, että hankkeen koulutuksessa opiskeleva maahanmuuttaja opiskelee suomen kieltä ja matematiikkaa peruskoulun ensimmäisellä tai toisella luokalla kaksi kertaa viikossa. Suomalaisessa koulussa opiskelemisen avulla pyritään auttamaan maahanmuuttajia hahmottamaan suomalaista koulun oppimisympäristöä ja toimimaan lasten opettajien kanssa yhteistyössä. (Äidit mukana.)

Toimeksiantajan mukaan hanketta koskevissa tutkimuksissa on todettu, että kielitaito kehittyy jopa puolta nopeammin kuin yleensä. Äidit mukana -hankkeen loppuseminaarissa Vantaan kaupungin perusopetuksen aluepäällikkö Nina Korkeo kertoi hankkeeseen osallistuvien palautteiden perusteella, että hanke edisti osallistujien perheen elämänmuutosta ja auttoi osallistujia oppimaan samoja taitoja, joita peruskoulun oppilaat oppivat koulussa, sekä laajentamaan osallistujien näköalaa suomalaiseen yhteiskuntaan. Careeria-koulun näkökulmasta hankkeessa on nähty paljon onnistuneita tarinoita, erityisesti äideillä, jotka eivät koskaan ole käyneet koulua lähtömaissa tai Suomessa. (Livepalvelu 2020.) Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajilla, jotka ovat olleet vuosia kotona lapsia hoitamassa, on vaikeuksia palata kieliopintoihin ja sitä kautta esimerkiksi koulutukseen ja työelämään. (Saukkonen

2020b, 52.) Hankkeessa he saavat ensimmäisen kouluelämän kokemuksensa. Peruskoulujen näkökulmasta alussa oli pieni pelko uutta toimintamallia kohtaan, mutta peruskoululaiset, jotka opiskelivat hankkeen osallistujien kanssa, sopeutuivat nopeasti. Hankkeeseen osallistuja kertoi hankkeen vaikutuksesta, että hänen perheensä kokee äidin kehityksen positiivisesti ja kannustavasti. Hankkeen ansiosta hän itse koki itsetunnon vahvistumista ja elämän mahdollisuuksien laajentumista. (Livepalvelu 2020.)

Koulussa maahanmuuttajataustaiset oppilaat tarvitsevat yleensä erilaista tukea ja neuvoja kuin kantaväestön oppilaat. Suomessa maahanmuuttajien opetuksen tavoitteena on tukea oppilaan kasvua oman kieli- ja kulttuuriyhteisön aktiiviseksi ja tasapainoiseksi jäseneksi. (Männikkö & Kirjavainen 2015, 13.) Hankkeessa maahanmuuttajaäidit opiskelevat peruskoulussa ekaluokkalaisten kanssa tavallisessa suomalaisessa opetusympäristössä. Tämän toiminnan tavoite ei ole vain suomen kielen kehittyminen, vaan myös oppilaan kodin ja koulun yhteistyön parantaminen. Hankkeeseen osallistuvat peruskoulut ovat pohtineet pitkään, miten peruskoulu voisi tukea tehokkaammin maahanmuuttajavanhempien osallisuutta lasten kasvatuksessa. Suuri osa peruskoulun opettajista on kokenut yhteistyön edistämisen esteeksi maahanmuuttajavanhempien kielitaidon puutteen ja tietämättömyyden suomalaisesta koulujärjestelmästä. Varsinkin ne maahanmuuttajavanhemmat, joilla ei ole itsellä kokemusta opiskelusta peruskoulussa, eivät pysty auttamaan lapsia esimerkiksi läksyjen tekemisessä kotona ja jatko-opintojen valinnassa. (Pelokorpi-Sulin 2020.)

Hankkeen loppuseminaarissa todettiin, että hanke on vaikuttanut myönteisesti maahanmuuttajien vanhemmuuden roolin säilymiseen perheessä. Kielitaidon puutteen ja tietämättömyyden vuoksi vanhemmilla on yleensä vaikeuksia tukea lapsiensa koulukäyntiä, mutta hankkeen kautta saatu tiedon ja kokemuksen kautta maahanmuuttajavanhemmat voivat olla auktoriteettina lapsille. (Livepalvelu 2020.)

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimustehtävä

Opinnäytetyön tarkoitus on vahvistaa maahanmuuttajanaisten kouluttautumista ja työllistymistä. Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajanaisilla on kotoutumisprosessista sekä kouluttaumisesta ja työllistymisestä osana kotoutumista. Tällä opinnäytetyöllä tuotetaan tietoa koulutuksen ja työllistymisen merkityksestä kotoutumisessa toimeksiantajan työn kehittämisen tueksi. Tutkimustehtävä on kerätä maahanmuuttajanaisten kokemuksia koulutuksesta, työllistymisestä ja kotoutumisesta Suomessa

3 Maahanmuutto Suomessa

3.1 Suomen maahanmuuton kehitys

Suomeen maahanmuutto kasvoi 1990-luvulla, kun Neuvostoliito hajosi, inkerinsuomalaiset muuttivat Suomeen paluumuuttajina ja entisessä Jugoslaviassa ja Somaliassa puhkesi sota. Vuonna 1995 Suomi liittyi Euroopan unioniin, minkä seurauksena myös ihmisten liikkuminen sekä kansainväliset suhteet lisääntyivät. Vasta 1980-luvun puolivälissä Suomesta on tullut kiintiöpakolaisia ottava maa. Muihin Euroopan maihin verrattuna Suomesta on tullut myöhemmin maahanmuuttomaa. 1990-luvun ja 2000-luvun alussa Suomen maahanmuuttolaissa määritettiin ensimmäistä kertaa tavoitteeksi maahanmuuttajien kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja työelämään. (Pehkonen 2017, 13–14.)

Suomen maahanmuutto on kaksinkertaistunut 2000-luvulla. Suomesta on tullut lyhyessä ajassa maahanmuuttomaa. Suomeen on vuonna 2011 muuttanut ulkomailta 29 500 henkilöä, enemmän kuin koskaan aiemmin historiassa. Ulkomaalaisten osuus on edelleen maassamme vähäisempi verrattuna muihin Euroopan maihin. Syinä ovat ulkomaalaisen työvoiman vähäinen tarve, maantieteellinen sijainti ja kieli. (Sisäministeriö 2013, 5–6.)

Tulevaisuudessa kansainvälinen liikkuvuus lisääntyy, minkä taustalla on erilaisia vaikutuksia, kuten toimeentulon hankkiminen, opinnot, perhe ja uusien mahdollisuuksien hankkiminen. Ihmisten liikkuvuutta voivat nykypäivänä lisätä konfliktit, köyhyys, luonnonkatastrofit sekä ilmastonmuutoksen aiheuttamat ilmiöt. Lähivuosina työmarkkinoilla eläköityviä ikäluokkia on enemmän kuin työmarkkinoille tulevia ikäluokkia. Sosiaali- ja terveysalalla on huolestuttava tilanne. Suomi kohtaa muutoksen muita Länsi-Euroopan maita nopeammin. (Sisäministeriö 2013, 11.)

Suomeen on tullut vuosina 2018–2019 vähemmän turvapaikanhakijoita kuin 2010-luvulla. Vuonna 2018 turvapaikkahakemuksia oli jätetty 4 548. Niistä lähes puolet olivat vastaanottojärjestelmässä olevien turvapaikanhakijoiden uusintahakemuksia. Kuitenkin vastaanottokeskuksissa on edelleen paljon turvapaikanhakijoita vuoden 2015 jäljiltä. Yleisin syy, minkä takia Suomeen muutettiin vuonna 2018, oli perhe. Oleskelupa myönnettiin perhesiteen perusteella 9 009 hakijalle. Edellisenä vuotena 2017 luku oli samansuuruinen. Perhesiteen perusteella oleskelulupia myönnettiin eniten Venäjän kansalaisille. Suomessa panostetaan maahanmuuttajien työelämään pääsyyn myös niille, joille oli myönnetty oleskelulupa ja kansainvälinen suojelu. Maahanmuuttajien työllistymisen tavoitetta tuetaan työ- ja elinkeinoministeriön SIB-työllistymishankkeella ja maahanmuuttajien osaamiskeskustoiminnan kehittämisellä. Työllistyminen edesauttaa integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja tuo muutosta työvoimapulaan. (Sisäministeriö 2019.) Tulevaisuuden ennusteiden mukaan vuoteen

2030 mennessä pääkaupunkiseudun väestöstä 20 % on maahanmuuttajataustaisia. (Rintala-Rasmus & Väänänen 2011.)

3.2 Akkulturaatio

Akkulturaatio on kulttuurien kohtaaminen, jossa eri kulttuureista koostuvat ryhmät ovat jatkuvasti kontaktissa toistensa kanssa. Akkulturaatio on kaksisuuntainen prosessi, jossa ihminen ja kulttuuri muokkaantuvat prosessin aikana. Vaikka akkulturaatiota pidetään kaksisuuntaisena, käytännössä sopeutumismuutos kohdistuu enemmän vähemmistöryhmiin. Kuitenkaan mikään kulttuuri ei pysy muuttumattomana, vaikka tapahtuvat muutokset ovat eritasoisia. Tässä ilmiössä on kyseessä vastavuoroisuus, jossa kumpaankin suuntaan tapahtuu muutosta. Kulttuuristen ryhmien välinen vuorovaikutus voisi olla esimerkiksi kielen opettelua, toisen kulttuurin ruokatapoihin tutustumista tai sosiaalisten toimintojen omaksumista. Akkulturaatio ei koske vain yhteisöjen tai yhteiskunnan välisiä muutoksia. Akkulturaatioprosessin aikana yksilössä tapahtuu persoonallisen käyttäytymisen muutoksia. Yksilön psykologinen ja sosiaalinen sopeutuminen toiseen kulttuuriin on henkilökohtaista, ja se on pitkäkestoista. Kuitenkin yksilössä tapahtuvat muutokset ovat nähtävissä tai tunnistettavissa esimerkiksi puhetavasta, pukeutumisesta sekä syömisestä. Maahanmuuttajan sopeutumiseen vaikuttaa niin sanottu psykologinen akkulturaatioaste. (Mattsson 2017, 9–10.) Psykologinen akkulturaatioaste on ihmisen kokema psyykinen sisäinen muutos, esimerkiksi käsitys omasta identiteetistään ja mielenterveyden vaikutuksista. (Lautala 2012, 26.)

Yhteiskunnassa tapahtuva akkulturaatio aiheuttaa muutosta vain yleisellä tasolla. Tämä tarkoittaa sitä, että muutosta kohtaavat sosiaaliset rakenteet, instituutiot ja kulttuuriset käytännöt. Kulttuurien vuorovaikutus on silti pitkäaikainen prosessi, ja siksi muutokset voivatkin kestää vuosia ja siirtyä sukupolvesta toiseen. Muutoksien havaitseminen on hidasta, kun on kyse laajemmasta muutoksesta. (Mattsson 2017, 9–10.)

Akkulturaatioprosessi on lopulta henkilökohtainen jokaiselle yksilölle. Prosessiin vaikuttaviksi tekijöiksi on määritelty yksilön asennoituminen, käytös ja valtakulttuurin vastaanotto. Tässä tapauksessa yksilön asennoituminen tarkoittaa yksilön suhtautumista muutokseen. Käytöksellä viitataan maahanmuuttajan toimintaan arkisissa tilanteissa. Silti vaikka maahanmuuttajan asennoituminen olisi myönteinen monikulttuurisessa ympäristössä, saattaa uuden maan suhtautuminen vaikeuttaa yksilön sopeutumista. (Mattsson 2017, 11.)

4 Suomi uudeksi kodiksi

4.1 Kotoutuminen

Kotoutumislain (1386/2010) tarkoitus on luoda maahanmuuttajan ja yhteiskunnan välille vuorovaikutusta. Tavoitteena on tarjota maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia taitoja, ja samalla tuetaan maahanmuuttajan oman kulttuurin ja kielen ylläpitämistä. Kotoutumislain (1386/2010) mukaan jokaisella maahanmuuttajalla on oikeus saada kotoutumispalveluita sekä työllistymistä tukevia palveluita, esimerkiksi mahdollisuus alkukartoituksen luomiseen, jonka avulla selvitetään maahanmuuttajien tarpeita ja osaamista kotoutumisprosessin aikana. Kotoutumissuunnitelmassa sovitaan kotoutumista tukevista palveluista, kuten kotoutumiskoulutuksesta. (Yijälä & Luoma 2018, 48–49.)

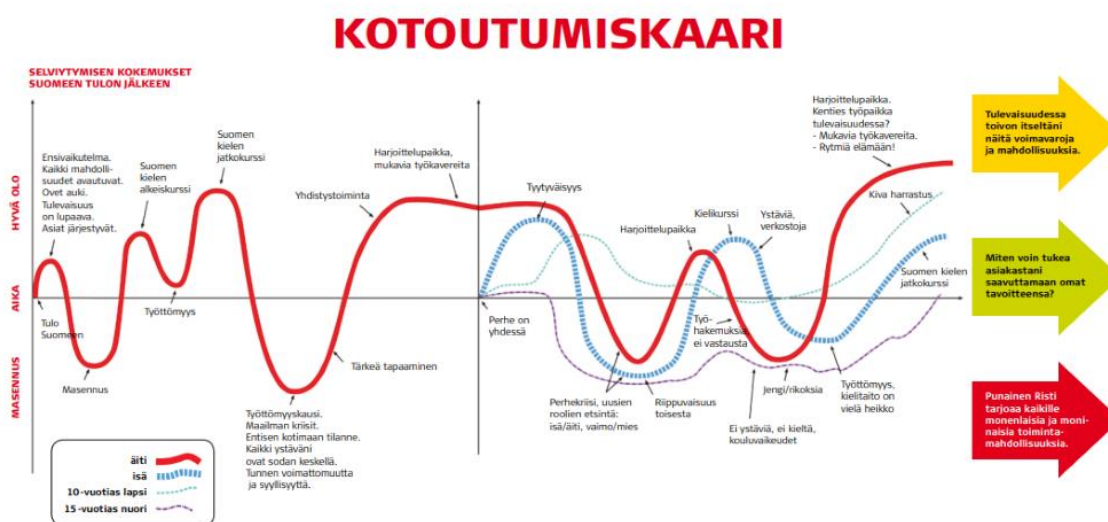
Suomessa kotoutumisen ja kotouttamisen termit on otettu laissa käyttöön 1990-luvulla ensimmäistä kertaa. Kotoutuminen voi olla rakenteellista, kulttuurista, poliittista ja sosiaalista. Rakenteellinen kotoutuminen on koulujärjestelmään pääsyä, työmarkkinoille ja muihin yhteiskunnan osa-alueisiin integroitumista. Maahanmuuttajille on tärkeää päästä työelämään, jotta he voivat kokea olevansa osa uutta yhteisöä. Työttömyys hidastaa rakenteellista integraatiota, jolloin se lisää syrjäytymisen riskiä. Maahanmuuttaja voi integroitua sosiaalisesti, mutta jäädä vaille koulutusta tai töitä. (Rasilainen 2016, 19.)

Maahanmuutto koostuu kolmesta vaiheesta: ensimmäinen vaihe on elämä ennen maahanmuuttoa lähtömaassa, toinen vaihe on uuteen maahan asettuminen ja kolmas vaihe on maahanmuuton jälkeinen elämä. Kuitenkaan nämä eri vaiheet eivät kerro ihmisen elämäntilasta ja muutoksen vaikutuksista. Jokaisessa vaiheessa on haasteita, joita pitäisi ymmärtää. Maahanmuuton paineet sopeutua uuteen ympäristöön aiheuttavat muun muassa kriisejä ja kulttuurisokkia. Maahanmuuton sopeutumisen vaiheita ovat kuherruskuukausi, torjunta ja tasapaino kulttuurien välillä. Kuherruskuukauden aikana maahanmuuttajat yleensä etsivät tasapainoa kulttuurien välillä ja myös torjuttavia asioita. Kuherruskuukauden aikana muuttaja on kiinnostunut ja suhtautuu kaikkeen uteliaasti. Torjuntavaiheessa ihminen tiedostaa kulttuurieroja mutta näiden asioiden käsitteleminen saattaa olla vaikeaa, ja tasapainovaiheessa ihminen on hyväksynyt uuden kulttuurin toimintatapoja ja löytää keinoja selviytyä uudessa ympäristössä. (Pehkonen 2017, 23.)

Kotoutuminen on pitkä prosessi, jossa on edessä uusia asioita ja toimintatapoja. Kotoutuminen on myös vanhojen asioiden jättämistä ja uuden oppimista. Maahanmuuttajan hyvinvoinnin ja kotoutumisen kannalta on tärkeää löytää tasapaino kahden kulttuurin välillä. Kun aikuinen ihminen muuttaa uuteen asuinmaahan, hän on jättänyt taakse elämänsä, paikan, jossa hän on kasvanut ja kouluttautunut, lapsuudessa sisäistetyn kulttuurin sekä oman

yhteisön arvot ja uskomukset. Moni asia muuttuu nopeasti, ja sellaiset asiat, jotka olivat itsestäänselvyyksiä, muuttuvat monimutkaisemmiksi. (Schubert 2013, 64–67.)

Punaisen Ristin kotoutumiskaari (kuvio 1) on apuväline, jolla maahanmuuttaja voi hahmottaa kotoutumisen prosessiin liittyviä tunteitaan ja kokemuksiaan vaiheittain. Kotoutumiskaari ei ole yhden henkilön kertoman perusteella tehty kaari, vaan yhdistelmä monista Suomeen muuttaneiden maahanmuuttajien tarinoista. Tämän kaaren mukaan työttömyys ja perheen sisäisten uusien roolien etsiminen, yksinäisyys yhteiskunnassa sekä pitkittynyt kielitaidon puute voivat heikentää maahanmuuttajien hyvinvointia. Toisaalta suomen kielen kehitys ja harjoittelupaikan löytäminen vaikuttavat mielialaan positiivisesti.

Kuvio 1 Kotoutumiskaari (Punainen Risti)

Miehillä ja naisilla on yleensä erilaisia tarpeita kotoutumisessa. Naiset tarvitsevat enemmän rohkaisua tehdä päätöksiä kuin miehet. Esimerkiksi Somaliliiton kotoutumishankkeessa todettiin, että erityisesti kotona olevat äidit jäävät helposti palvelujen ulkopuolelle, joten heille tarvitaan palveluita, kuten lastenhoitoa. Naisen kotouttamien etenee hyvin silloin, kun perheessä on sukupuolten välistä tasa-arvoa esimerkiksi kotitehtävien jaossa ja lastenhoidossa. Kotoutumisen yhteydessä nainen huomaa, että naiset voivat itse vaikuttaa omaan elämäänsä, eikä hänen tarvitse olla riippuvainen miehestä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2018.) Äitien ollessaan perusopetuksessa lapset voivat osallistua lapsiparkkitoimintaan, jossa on Careerian opettajan lisäksi usein apuna työkokeilijoita ja kasvatus- tai sosiaali- ja terveysalan työssä oppijoita. (Äidit mukana.)

4.2 Kotouttaminen

Kotouttamisessa on määritelty kotoutumista tukevia ja edistäviä palveluita ja toimenpiteitä, joita tarjotaan julkisessa hallinnossa tai muilla tahoilla. Kotouttamispolitiikan keskeisenä tavoitteena on työttömyyden vähentäminen, kouluttautumisedellytysten parantaminen, syrjäytymisen ehkäisy sekä koulutuksen määrän ja saatavuuden lisääminen. Kunnilla ja työ- ja elinkeinotoimistolla on päävastuu kotoutumislain mukaisista kotoutumistoimenpiteistä. Kotoutumisjaksolla oleville maahanmuuttajille laaditaan henkilökohtainen kotoutumissuunnitelma. Ensimmäinen kotoutussuunnitelma tehdään yhden vuoden ajaksi. Kotoutussuunnitelma kestää tavallisesti enintään kolme vuotta ensimmäisen suunnitelman allekirjoittamisesta. (Työ- ja elinkeinoministeriö.) Ensisijainen toimija on maahanmuuttaja itse. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa kotouttamista käsitellään työmarkkina-asioiden yhteydessä: tavoitteeksi asetetaan vahvistaa, tehostaa ja nopeuttaa maahanmuuttajien aktiivista yhteiskuntaan kotoutumista. Vuodesta 2010 lähtien Suomessa kotoutumispalveluita on tarjottu myös muille kuin pakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille. Suomi määrittelee kotouttamispolitiikan laajemmin kuin muut pohjoismaat. (Saukkonen 2020b, 72–75.)

Kotoutumisen ja kotouttamisen rinnalla arjessa käytetään integraatio-sanaa. Euroopassa käsite integraatio sisältää prosesseja, joiden aikana tiettyyn maahan pysyväisluontoisesti muuttanut ihminen löytää oman paikkansa, sekä prosesseja tukevaa politiikkaa, hallintoa ja palveluja. Suomessa koettiin, että integraatio-käsite viittaa vain maahanmuuttajien yksipuoliseen Suomeen sopeutumisen painolastiin. Euroopassa käytetään kotoutumisen seuraamista varten Zaragoza-indikaattoreita, jotka ovat työllisyys, koulutus, sosiaalinen inklusio, aktiivinen kansalaisuus ja kaksisuuntainen kotoutuminen. Suomessa työ- ja elinkeinoministeriö seuraa maahanmuuttajien integroitumista Zaragoza-indikaattorien perusteella. (Saukkonen 2020b, 27–31.)

Kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta annetun asetuksen (Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011) mukaisesti maahanmuuttajille tehdään alkukartoitus, jonka perusteella heidät ohjataan heidän tarpeensa mukaiseen koulutukseen tai muihin kotoutumista edistäviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Alkukartoitus sisältää alkuhaastattelun, johon kuuluu seitsemän aluetta: luku- ja kirjoitustaito, suomen ja ruotsin kielen taito, opiskelutaidot ja -valmiudet, aikaisempi koulutus ja työkokemus, erityistaitoihin liittyvä osaaminen ja muut vahvuudet sekä omat työllistymis- ja koulutustarpeet (kuviokuva 2) ja tarvittaessa tarkentavia kysymyksiä, kuten luku- ja kirjoitustaidon selvittäminen ja palvelutarpeiden kartoitus. Kotoutumishjelmassa korostetaan

maahanmuuttajien koulutusta, työllisyyttä ja yrittäjyyttä sekä alueellisen segregaaion ehkäisyä. (Saukkonen 2020b, 100.)

Kuvio 2. Alkukartoituksen sisältö

Helsingissä on paljon kokonaan tai osittain ulkomaalaistaustaisia perheitä. Pääkaupunkiseudulla voimassa olevista avioliitoista 20 % oli vuoden 2019 alussa sellaisia, joissa vähintään toinen puolisoista puhuu äidinkielenään jotain muuta kieltä kuin suomea, ruotsia tai saamea. (Saukkonen 2020a, 96). Lapsiperheellinen maahanmuuttaja tulee auttamaan lasten kotoutumisprosessia oman kotoutumisprosessinsa aikana. Kotoutumisjaksolla ei ole huomioitu hyvin maahanmuuttajavanhempien vanhemmuuden rakentamista, vaikka kotoutuminen vaikuttaa laaja-alaisesti koko perheeseen.

4.3 Kotoutumiskoulutus

Hallituksen esityksen (HE 185/2010, 2.1.7 Kotoutumissuunnitelmat) mukaan maahanmuuttajat pääsevät kotoutumiskoulutukseen heidän tarpeidensa mukaisesti paikallisviranomaisten kanssa yhteistyössä laaditun kotoutumissuunnitelman perusteella. Kotoutussuunnitelman tavoitteet voivat olla kielen oppimiseen, jatko-opintoihin ja työllistymiseen sekä Suomeen asettautumiseen liittyviä. Saukkosen (2020b, 121) tietojen mukaan TE-toimistoissa tehtiin 7824 ensimmäistä kotoutussuunnitelmaa vuonna 2018. Näistä 56 % on tehty naisille

ja 44 % miehille. 90 % kotoutumissuunnitelman saaneista oli muita kuin Euroopan unionin jäsenmaiden kansalaisia.

Kotoutumiskoulutuksen lisäksi on työvoimapolitiittisia aktivointitoimenpiteitä, jotka edistävät työllistymistä. Työllisyyttä edistäviä palveluita ovat muun muassa työvoimakoulutus, työhönhakuvalmennus, uravalmennus, työkokeilu, kuntoutustyötoiminta, palkkatuki, starttiraha ja oppisopimuskoulutus sekä muutkin palvelut. Aktivointitoimenpiteiden tehokkuutta on tutkittu vähän, mutta joillakin toimenpiteillä on huomattu olevan positiivisia vaikutuksia erityisesti ammatillisessa työvoimakoulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa ja yksityisen sektorin tukityöllistämässä koko väestössä. (Yijälä & Luoma 2018, 57.) Työssä käyvien ja työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien välillä on merkittäviä eroja. Työssä olevat maahanmuuttajat olivat asuneet Suomessa pidempään kuin työelämän ulkopuolella olevat. Lisäksi työssä olevat maahanmuuttajat osaavat paremmin suomea kuin työelämän ulkopuolella olevat. Esimerkiksi venäläis-, kurdi- ja somalialaistaustaisten työhön ja terveyteen liittyvän Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan kielitaitoon, kielikokemukseen ja sopivaan koulutukseen panostaminen todennäköisesti parantaa suuresti somalitaustaisten naisten tilannetta, sillä yli puolet tutkituista naisista koki juuri näiden tekijöiden olevan yleensä työllistymisensä esteenä. (Toivonen ym. 2013, 33–34.)

Kotoutumiskoulutuksen kesto riippuu maahanmuuttajan oppimisen taidosta. Vuonna 2016 päättyneisiin kotoutumiskoulutuksiin osallistuneilla henkilöillä on kulunut koulutukseen keskimäärin noin 450 päivää. (Saukkonen 2020b, 124.)

Työterveyslaitoksen tutkimuksen mukaan maahanmuuttajien työllistymisen esteeksi on havaittu puutteellinen kielitaito, heikko työmarkkinatilanne, työkokemuksen puute ja työnantajien asenteet. Erityisesti puutteellinen kielitaito ja heikko työllisyystilanne vaikeuttavat naisten työllistymistä. Yleensä naiset kokevat puutteellisen kielitaidon enemmän ongelmallisena tekijänä työllistymisessä kuin miehet. Toisaalta perheenjäsenten kielteiset asenteet tai uskoon liittyvät säännöt tai tavat vaikuttavat työn saantiin vähän. (Toivonen ym. 2013, 29–31.)

5 Maahanmuuttajanainen Suomessa

5.1 Kotiäitien tuentarpeet kotoutumisessa

Suomessa maahanmuuttajanaisten määrä on kasvanut. Ennen 1990-luvun puoliväliä maahanmuuttajamiehiä oli enemmän kuin -naisia. Erityisesti perheenyhdistämisen, avioliittojen ja paluumuuton ansiosta naisten määrä alkoi kasvaa. Maahanmuuton seurauksena perheenjäsenten, sukupuolten ja sukupolvien välisten roolien on monessa tutkimuksessa todettu joutuneen uudelleenjärjestelyn kohteeksi maahanmuuttajien keskinäisissä avioliittoissa: esimerkiksi kotityöt jaetaan uudella tavalla, ja naisille on uusia mahdollisuuksia, kuten pääsy koulutukseen ja työhön sekä itsenäisempään elämään. Muutokseen voi liittyä myös entisen aseman ja siihen liittyneen arvostuksen rapautuminen. Kaikki maahanmuuttajanaiset eivät aina pidä ympäröivän yhteiskunnan naiskuvaa myönteisenä, vaan ovat myös kritisoineet esimerkiksi suomalaisen naisen asemaa. (Martikainen & Tillinainen 2007, 15–37.)

OECD:n tutkimuksessa on todettu, että Suomessa tarvitaan enemmän tukia maahanmuuttajanaisten ja heidän lastensa kotoutumisen edistämiseen. Maahanmuuttajanaisilla on suurin riski jäädä työelämän ulkopuolelle lastenhoidon vuoksi. Koko perheen kotoutumisen epäonnistuminen tuo suuren tappion yhteiskunnan näkökulmasta. Lisäksi se vaikuttaa merkittävän huonontavasti maahanmuuttajaperheen lasten kehitykseen. Maahanmuuttajille tarkoitetut taloudelliset tuet auttavat uuden elämän rakentamista ja lastenhoitoa Suomessa, mutta toisaalta ne suurentavat kantasuomalaisten ja maahanmuuttajien välisiä eroja eli lisäävät syrjintää maahanmuuttajia kohtaan sosiaalisessa verkostossa. Erityisesti tässä tutkimuksessa kotihoidontuki on nostettu maahanmuuttajanaisten suureksi kotoutumisen ongelmaksi, koska maahanmuuttajanaiset yleensä käyttävät kotihoidontukea pidemmän aikaan kuin kantasuomalaiset keskimäärin. Pitkä kotihoidontuen jakso voi heikentää maahanmuuttajanaisten työllistymismotivaatiota. (OECD 2018, 163–173.) Ennen OECD:n raportin julkaisua Suomi oli työ- ja elinkeinoministeri Lindströmin mukaan käynnistänyt jatkuvasti mittavan määrän toimenpiteitä maahanmuuttajien kotoutumisen uudistamiseksi. Tämä raportti vaikutti paljon suomalaiseen maahanmuuttopolitiikkaan. Kotoutumiskoulutus on muuttunut työelämlähtöisemmäksi ja ammatillista osaamista tukevaksi. (Lindström 2018.) Suomessa pääkaupunkiseudulla paikallisella tasolla tapahtuva kotoutuminen sai aikaisempaa enemmän mielenkiintoa verrattuna yksilötasoon (Saukkonen 2018, 3).

5.2 Kotiäitien työllistymisen esteet

Työllistyminen on erityisen tärkeää Suomessa, koska työ liittyy perustoimentuloon ja -turvallisuuteen. Suomessa työmarkkinaintegraatiota korostaa työministeriön keskeinen rooli maahanmuuttoasioissa. Maahanmuuttajanaisilla on -miehiä suurempia vaikeuksia päästä työmarkkinoille moninkertaisen syrjinnän takia. (Martikainen & Tiilikainen 2007, 15–37.)

Yleensä maahanmuuttajanaisilta vaaditaan enemmän kielitaitoa kuin miehiltä. Aloittelijan tasoisesti suomea tai ruotsia osaavista ulkomaalaistaustaisista naisista vain 37 % työllistyy ja miehistä 73 %. Usein ulkomaalaistausten naisten matalan työllisyysasteen syytä selitetään koulutuksen ja kielitaidon puutteella. Larjan tutkimuksesta saatavan tiedon perusteella ulkomaalaistaustaiset naiset näyttävät olevan miehiä paremmin koulutettuja ja hallitsevan suomen kielen paremmin. Tyypilliset naisten työpaikat ovat sosiaali- ja terveysalalla, myyjänä, asiakaspalvelussa ja opettajana: ammateissa, joissa vaaditaan erityisesti hyvää kielitaitoa. Ulkomaalaistaustaisten naisten koulutuksen ja työllistymisen välillä ei ole yhteyttä. Lapsettomat maahanmuuttajataustaiset naiset työllistyvät paremmin kaikissa taustamaaryhmissä. Uran rakentamisen ja lastenhoidon yhdistelmä heikentää naisten työllisyysastetta. (Larja 2019, 32–34.)

Ahmadin kokeellisessa tutkimuksessa todettiin, että Suomessa ulkomaalaistaustaiset kohtaavat huomattavaa syrjintää, kun he hakevat työmarkkinoilla samoja työpaikkoja suomalaistaustaisten kanssa. Hakijan nimi vaikuttaa selvästi mahdollisuuteen tulla kutsutuksi työhaastatteluun. Erityisesti Euroopan ulkopuolelta tulleita maahanmuuttajia kutsutaan työhaastatteluun vähemmän kuin Euroopan maista tulleita. Esimerkiksi yhteydenottoprosentti oli englantilaisen nimen ilmoittaneilla hakijoilla 26,9 %, mutta irakilaisen nimen ilmoittaneilla hakijoilla 13,4 % ja somalialaisen nimen ilmoittaneilla hakijoilla vain 9,9 %. Maahanmuuttajanaisilla on yleensä enemmän vaikeuksia työllistyä kuin maahanmuuttajamiehillä, koska naisilla on yleensä perhe-elämän vastuut ja puutteellinen koulutus. Kotiin jääminen ja kulttuuriin liittyvät syyt voivat heikentää työllistymistä. Jos naisilla on koulutus ja riittävä hyvä kielitaito, niin heillä on samat työmahdollisuudet kuin maahanmuuttajamiehillä. (Ahmad 2019.)

Maahanmuutto ei suoranaisesti vaikuta negatiivisesti mielenterveyteen. Kuitenkin maahanmuuton yhteydessä on lukuisia riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä. (Kerckänen & Säävälä 2015, 13.) Maahanmuutossa vaikuttavat muuttoa edeltäneet tapahtumat, olosuhteet ja muuton jälkeiset kokemukset. Maahanmuuttajien välillä vaikuttavat tekijät eroavat toisistaan, sillä heillä on erilaisia kokemuksia. Määrittäviä tekoja ovat kotoutumisen kokemukset, menestykset ja onnistumiset arjessa. Mielenterveyteen vaikuttavat tekijät eivät ole samankaltaisia kuin akkulturaatiovaiheen ja kotoutumisvaiheen aikana. Maahanmuutossa uudessa

maassa riskitekijöiksi on havaittu työttömyys, taloudelliset haasteet sekä sosiaalisten verkostojen puutteet. (Kerkkänen & Säävälä 2015, 21–22.)

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisemassa tutkimuksessa mainitaan, että Ruotsissa toteutetun tutkimuksen mukaan riskitekijöitä ovat naissukupuoli, avioero tai leskeys, heikot sosiaaliset verkostot, taloudellinen turvattomuus ja koetut traumaattiset tilanteet. Samassa tutkimuksessa mainitaan, että monien tutkimusten mukaan syrjintä ja rasismi vaikuttavat maahanmuuttajien mielen hyvinvointiin kielteisesti. Syrjinnän vaikutukset eivät ole pelkästään henkisiä: ne muuttuvat myös fyysisiksi, sillä stressin vaikutukset ovat fyysisiä ja psyykkisiä. Syrjintä ei myöskään vaikuta samalla tavalla kaikkiin maahanmuuttajaryhmiin. (Kerkkänen & Säävälä 2015, 21–22.)

Helsingissä vieraskielisten työttömyysaste on korkeampi kuin kaikkien helsinkiläisten työttömyysaste. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2018 ulkomaalaistaustaisten helsinkiläisten 20–64-vuotiaiden miesten työllisyysaste on hieman korkeampi kuin naisten. Työllisyysasteet ovat nousseet molemmissa ryhmissä selkeästi verrattuna edelliseen vuoteen. Naisten korkeimmat työllisyysasteet ovat ikäryhmissä 45–54- ja 20–24-vuotiaat. (Helsingin kaupunki 2020.)

5.3 Kotoutumisen vaikutus vanhemmuuteen

Emme kasva vanhemmiksi raskauden aikana emmekä lapsen syntymän jälkeen. Vanhemmuus alkaa omasta lapsuudesta ja omista vanhemmista. Vanhemmuuteen vaikuttavat monenlaiset asiat, kuten omat odotukset vanhemmuudesta, kokemukset, ajatukset, läheisten ajatukset ja yhteiskunnan arvot ja asenteet. Vanhemmuus rakennetaan kumppanin kanssa, ja siihen kasvetaan yhdessä toisten kanssa. Vanhemmuus on monimuotoinen prosessi, jossa jatkuvasti tapahtuu muutoksia, ja vanhemmuudessa avainasemassa on vuorovaikutus lapsen kanssa. Myös avoimuus ja armollisuus lapselle ja itselle sekä kumppanille ovat erittäin tärkeitä. (A-klinikkasäätiö)

Maahanmuuttaja kohtaa muuttaessaan täysin erilaisen kulttuurin, joka voi tuoda vanhemmuuteen erilaisia haasteita. Haasteita, joita maahanmuuttajavanhemmat saattavat kokea uudessa kulttuurissa, ovat muun muassa lasten rooli ja vastuunjaot, uuden maan säädökset, lait, asetukset ja normit vanhemmuudesta sekä erityisesti koulun ja poliisin rooli kasvatuksessa. Maahanmuuttajan lähtömaassa kasvatuskulttuuri voi mahdollisesti erota Suomen kasvatuskulttuurista huomattavasti. Suomeen muuttaneella maahanmuuttajalla voi olla erilainen näkemys erityisesti vastuunjaosta perheen sisällä, ongelmaratkaisumalleista, lapsien ja vanhempien välisestä suhteesta sekä ammattikasvattajien roolista verrattuna

valtaväestöön. Maahanmuuttajavanhempi saattaa vasta päiväkodissa tai koulussa kohdata erilaisia käytäntöjä ja muutoksia vanhemmuudessa. (Asuinmaa & Hautala 2017, 19.)

Lastenhoito on monissa maissa yhteisöllistä, ja lasten kasvatukseen osallistuvat omat vanhemmat, suku ja jopa naapurusto. Maahanmuutossa vanhemmilla on edessä uudenlainen tilanne, jossa oma arjen tukiverkosto jää kokonaan pois. Heillä ei ole mahdollisuutta saada tukea arjen pyörittämiseen yhtä lailla kuin kotimaassa olisi. Vanhempien voimavarat saattavat joutua koetukselle ja samalla parisuhdekin kärsii huomattavasti. Useammissa kulttuureissa yhteisöllisyys ja erityisesti perhe- ja sukukeskeisyys ovat yleisempiä kuin Suomessa. Perheet ovat tiivisti yhdessä ja riippuvaisia toisistaan. Perheen asiat pidetään erittäin yksityisinä. Se tarkoittaa, että perheen asioista ei puhuta ulkopuoliselle. Niin sanotusti perhe pitää yhtä. Tämän kaltainen ajattelu voi tuoda perheelle haasteita avun hakemisessa ongelmatilanteissa. (Siirto.)

Yhteisöllisissä kulttuureissa auktoriteetin arvostaminen on suurta ja perheessä vanhemmat ovat auktoriteetin asemassa, erityisesti isät. Erityisesti kolmansista maista muuttaneiden perheissä vanhempien auktoriteetin haastaminen ei ole suotavaa, koska aikuisten kunnioittamisen ja totteleminen nähdään hyvänä käytöksenä. (Siirto.)

Maahanmuutto tuo vanhempien ja lasten välille sekä puolisoitten suhteisiin uudenlaisia paineita ja mahdollisuuksia. Muutto on itsessään kriisivaihe, koska sen myötä aiemmat toimintatavat eivät enää uudessa ympäristössä toimi hyvin. Kuitenkaan tämän vaiheen kriisi ei tarkoita sitä, että maahanmuutossa johtuvista muutoksista ja haasteista olisi negatiivisia seurauksia. Seuraukset voivat olla hyvinvointia edistäviä ja vaikutukset positiivisia. Uusi tilanne haastaa sosioekonomisesta taustasta riippumatta, olipa maahanmuutto sitten työpöytä tai turvapaikan hakemista. (Säävälä 2017, 195.)

Lapsen kasvattaminen uudessa tai toisessa kulttuurissa vaatii kielen, arvomaailman ja yhteiskunnan normien sekä rakenteiden hahmottamista. Maahanmuutossa itsestään selvänä pidetyt toimintamallit ja käytännöt eivät välttämättä toimi uudessa ympäristössä, jolloin vanhemmuus kohtaa muutoksia. Maahanmuuttajavanhemmat joutuvat kasvattamaan lapsiaan ympäristöissä ja tilanteissa, jotka ovat heille tuntemattomia. (Asuinmaa & Hautala 2017.)

Perheessä useimmiten lapset oppivat vanhempia nopeammin kieltä kouluissa ja päiväkodeissa. Aikuisilla valtaväestön kontaktit ovat vähäisempiä, jolloin kielen oppiminen ja integroituminen kestävät kauemmin. Kielitaidottomuuden takia lapset saattavat toimia joissakin tilanteissa vanhemmilleen tulkkina. Tällöin vanhemmat menettävät arvovaltansa. (Poikonen 2008, 11–12.)

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Tutkimusmenetelmä ja aineistokeruu

Opinnäytetyössämme käytettiin laadullista tutkimusta. Tuomi ja Sarajärvi (2018, 1) toteavat, että laadullista tutkimusta käytetään tosiasioiden löytämiseen ja kuvaamiseen sekä tapahtumien ja koetulosten ennustamiseen. Laadullisen tutkimuksen avulla ymmärretään tutkimuskohteisiin liittyviä ajatuksia, tunteita, motiiveja ja ilmapiirejä. Opinnäytetyössämme maahanmuuttajanaisen kokemusten kautta selvitetään kotoutumisprosessin edistämistä sekä kouluttautumista ja työllistymistä osana kotoutumista.

Laadullista tutkimusta käytetään silloin, kun halutaan ymmärtää tai selittää ilmiöitä. Laadullisessa tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytetään yleensä haastattelua, kyseilyä, havainnointia ja erilaisista dokumenteista koottua tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3.) Tässä opinnäytetyössämme käytettiin aineistonkeruumenetelmänä yksilöhaastattelua, koska haasteltavien suomen kielen suullinen taito on parempi kuin kirjallinen. Lisäksi yksilöhaastattelussa on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoa ja käydä keskustelua.

Tutkimuksessa oli mukana 4 äitiä, jotka ovat olleet mukana hankkeessa lukuvuonna 2020–2021. Haastattelussa ei ollut paikalla tulkkia, joten ymmärtämisen helpottamiseksi kysymykset ovat käännetty englanniksi. Joulukuussa 2020 haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina suomeksi selkokielellä ja somaliaksi. Tuomen ja Sarajärven (2018, 3) mukaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään keräämään tietoa henkilöiltä, jotka tietävät tutkittavasta ilmiöstä tai joilla on kokemuksia asiasta. Osallistujat on valittu yhteistyössä toimeksiantajan kanssa. Toteutimme haastattelut videopuhelun välityksellä. Haastatteluissa oli mukana opinnäytetyön tekijät ja haastateltava. Alussa haastattelut haluttiin toteuttaa videopuhelun kautta, koska videopuhelimella voimme näyttää kysymykset ja tarvittaessa kuvien avustuksella voidaan auttaa haastattelihoita ymmärtämään. Moni haastateltavista ei halunnut käyttää kameraa, joten heitä oli vaikeaa auttaa suomen kielen kanssa. Jokainen haastattelu kesti noin 15 minuuttia. Meillä oli kolme kielen kehitykseen liittyvää kysymystä, yksi maahanmuuttajanaisen tilannetta koskeva kysymys, kaksi kotoutumiskoulutuksessa opittavia taitoja kartoittavaa kysymystä, yksi kotoutumiskoulutuksen aiheuttamiin arjen muutoksiin liittyvä kysymys ja tämänhetkisen tuen tarpeiden arviointiin liittyvä kysymys (liitteet 1 ja 2). Haastattelun onnistumisen näkökulmasta suositellaan, että tutkittavat voisivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai ainakin haastattelun aiheeseen etukäteen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3). Siksi kysymykset on lähetetty haastateltaville etukäteen kommunikaation sujumisen tukemiseksi. Haastattelumuotona on käytetty avointa haastattelua. Avoin haastattelu on yksi

haastattelumuoto, jossa kysellään tutkimuksen tarkoitukseen ja ongelmanasetteluun tai tutkimustehtävään liittyvää sisältöä. Avoimen haastattelun piirre on ilmiökeskeisyys. Ajatuksena on, että tutkimuksessa mainitut jo tiedetyt ilmiöt eivät määrää haastattelun suuntaa, mutta ne auttavat tutkijaa ymmärtämään ilmiötä, jota hän on tutkimassa. Tärkein tutkijan tehtävä on se, että annetaan haastateltavan puhua vapaasti. Avoimessa haastattelussa tutkittavan ei tarvitse ymmärtää kysymyksissä käytettyjä sanoja samalla tavalla kuin tutkijan. Haastattelussa tutkittavien annetaan kertoa oman ymmärryksensä mukaisesti. Kysymyksiä tarkentaminen useita kertoja ja kysymysten kysyminen eri henkilöiltä eri tavoin kuuluvat avoimen haastattelun tutkijan tehtäviin. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 3). Haastateltavan suomen kielen taidon tason vuoksi tutkittavien kysymyksiä ymmärrys oli epävakaa ja sanasto oli hyvin rajallinen. Tässä haastattelussa ei arvioida tutkittavien kielitaitoa, vaan halusimme saada tietoa heistä, joten käytimme kaikki keinot, joilla voisimme auttaa heitä ymmärtämään kysymyksiä ja ilmaisemaan tunteita sekä ajatuksia mahdollisimman paljon. Esimerkiksi haastattelun aikana on huomattu, että haastateltavien koulutuksessa oppima taito viittaa vain suomen kielen taitoon. Silloin haastattelu pysäytettiin ja lisäkysymyksillä tarkennettiin, vaikuttaako kielitaidon puute vastaukseen. Lisäkysymykset etenisivät esimerkiksi tähän tapaan: ”Tiedätkö, että koulussa opittu taito voi olla muutakin kuin kielitaito, kuten kognitiivista taitoa?” Kukaan tutkittavista ei ole lisännyt tietoa lisäkysymyksen jälkeen. Haastattelut tallennettiin opinnäytetyöntekijän koneelle, ja seuraavana päivänä kerätty tieto litteroitiin. Haastatteluaineistoa tuli 12 sivua.

6.2 Aineistoanalyysi

Opinnäytetyössämme käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia (liite 3). Laadullisessa tutkimuksessa sisällönanalyysi on perinteisesti tyypillinen menetelmä. Sisällönanalyysi on sellainen analyysimuoto, jota ei ohjaa jokin teoria tai epistemologia, mutta aineistoon voidaan soveltaa suhteellisen vapaasti monenlaisia teorioita ja ilmiöitä. Aineistolähtöisen sisällönanalyysin eli induktiivisen aineiston analyysin avulla aineisto järjestetään tiiviiseen ja selkeään muotoon kadottamatta sen sisältämää informaatiota. Laadullisen aineiston analyysillä on tarkoitus luoda mielenkiintoista, selkeää ja yhtenäistä informaatiota. Aineistolähtöinen analyysi etenee kolmevaiheisesti: 1) Pelkistäminen eli redusointi. Pelkistämävaiheessa tehdään aineiston karsintaa. 2) Aineiston ryhmittely eli klusterointi. Tässä vaiheessa käydään läpi pelkistetyt aineistot ja ryhmitellään sekä yhdistetään eri luokiksi samaa ilmiötä kuvaavia käsitteitä. Näistä luodaan alaluokkia. Alaluokkia yhdistelmällä muodostetaan yläluokkia. 3) Teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi: tässä vaiheessa erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun aineiston perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 4.)

Pelkistäminen tässä tutkimuksessa toteutettiin siten, että ilmaisut kirjoitettiin puhtaaksi ja tutkimukselle epäolennaiset asiat sekä epäselvät lauseet poistettiin. Aineistosta löydettiin samankaltaisuuksien ja erilaisuuksien ilmauksia. Taulukossa 1 on kuvattu opinnäytetyön sisältöanalyysin toteutusta ja sen eri vaiheita.

Taulukko 1. Esimerkki induktiivisesta sisällönanalyysistä

Pelkistetyt ilmaukset	Alaluokat	Yläluokat
Koulutuksen avulla pärjään paremmin suomen kielellä viranomaisten kanssa	Koulutuksen positiivinen vaikutus kielenkehitykseen	Kielen merkitys kotoutumisen aikana
Rohkeus on kasvanut koulutuksen avulla		
Lasten opettajien puhetta on helppo ymmärtää		
Tulkin tarve on vähentynyt		
Työhön pääseminen vaatii vielä parempaa kielitaitoa	Riittämätön kielitaito urasuunnitelman näkökulmasta	
Tuen tarpeet jatko-opintoihin pääsemisessä ja työharjoittelussa pärjäämisessä		
Ei ole valmis siirtymään jatko-opiskeluun tai työelämään		

Ryhmittelyvaiheessa pelkistettyjä ilmauksia yhdistettiin. Pohdittiin ryhmiä yhdistävä tekijä, ja ryhmille annettiin nimeksi sen sisältöä kuvaava käsite. Ryhmistä yhdistyneiden käsitteiden perusteella muodostuivat alaluokat. Luokittelussa aineistostamme löytyi seitsemän alaluokkaa.

Aineiston ryhmittelyvaiheen jälkeen aineisto abstrahoidaan. Alaluokista muodostettiin niitä kuvaavat yläluokat. Lopuksi luokittelusta aineistostamme tuli neljä yläluokkaa, jotka vastaavat opinnäytetyömme tutkimustehtäviin. Yläluokat ovat tutkimuksemme virallisia tutkimustuloksia.

7 Tulokset

7.1 Kokemukset kotoutumisesta

Hankkeeseen osallistujat ovat motivoituneet kotoutumiseen. Heillä on myönteinen kuva elämästä maahanmuuttajanaisena Suomessa. Haastattelussa kysymykseemme *”Millaista on olla maahanmuuttajanainen Suomessa?”* vastattiin seuraavasti:

”Ihmiset suhtautuvat normaalisti, vaikka muslimeista ei pidetä.”

”Minä tuntuu hyvältä ja Suomi on kaunis maa ja ystävällinen. Kun olen maahanmuuttaja nainen suomessa, minä tarvitsen koulutusta ja työllistymistä.”

”Maahanmuuttaja nainen taalla on minun mielestäni hoitaa lapset aina ja joskus menee töihin, mutta hoitaa lapset paljon.”

Yksikään ei vertaillut Suomea ja lähtömaata. Moni haastateltavista on kokenut tulleen hyväksytyksi suomalaisessa yhteiskunnassa. Vastauksien pohjalta voidaan sanoa, että hankkeeseen osallistujat ovat tyytyväisiä elämänsä Suomessa ja kohtaavat kotoutumisen hyvällä mielellä.

Kysymyksemme *”Miten sinun arkesi on muuttunut koulutuksen myötä?”* vastattiin seuraavasti:

”Paljon asioita on muuttunut, että poistun kotoa ja lähden kouluun. Opin koko ajan lisää sanoja ennen, kun olin kotona, en ymmärtänyt mitään.”

”Mä olen enemmän itsevarmempi. Esimerkiksi aiemmin en uskaltanut puhua puistossa suomea. Uskallan puhua suomea uusien ihmisten kanssa.”

7.2 Kokemukset hankkeen koulutuksesta

Haastateltavista pisimpään hankkeen koulutuksessa ollut haastateltava oli ollut siinä neljä kuukautta. Lisäksi koronaepidemian vuoksi heillä ei ollut lähiopetusta. Haastatteluissa tuli esille, että lyhyessäkin ajassa voidaan oppia kirjoitus- ja lukutaitoa, työelämätaitoa, opiskelutaitoa sekä suomea. Koulu on hyödyntänyt opiskelijoiden oppimisiloa ja motivaatiota ammattimaisesti. Koulukokemusta tuotiin aineistossa esiin tämän lainauksen mukaisesti:

”Koulutuksessa neljä kuukautta. Opin uusia sanoja kolme vuoden lastenhoidon aikana olen unohtanut paljon suomenkielisiä sanoja. Nyt koulutuksessa autetaan hyvin ja tuntuu hyvältä.”

Hankkeessa toteutettu koulutus vaikutti haastateltavien arkeen valtavasti, mutta silti perheen kanssa hankkeeseen osallistujat suhtautuivat uuteen elämäntapaan hyvin joustavasti. Suomessa perheen sisällä kotityö on jaettu yleensä tasaisesti vanhempien välillä, mutta maahanmuuttajataustaisen perheessä toimitaan edelleenkin yleisesti niin, että naiset hoitavat kotitöitä ja mies tekee ansiotöitä. Haastattelun tuloksien perusteella voidaan sanoa, että jokaisessa perheessä lasten ja miesten kotityöhön osallistuminen on lisääntynyt. Maahanmuuttajanaiset olivat hyvin iloisia siitä, että miehet ymmärtävät naisten kotoutumisen merkityksen ja kannustavat naisia osallistumaan aktiivisesti yhteiskunnan toimintaan. Perheen sisäisen työnjaon kokemus tuli aineistossa esille muun muassa näissä lainauksissa:

”Ennen minulla oli paljon vastuuta kotitöissä, mutta tällä hetkellä, kun minulla on koti-tehtäviä ja harjoittelua minun mieheni auttaa – – esimerkiksi hän laittaa lapsille ruokaa.”

”Arki on muuttunut paljon mies auttaa siivoamisessa ja ruoanlaitossa.”

7.3 Kokemukset työllistymisestä

Haastateltavat ovat vasta hankkeen koulutuksen alussa ja ensimmäinen työkokeilu on edessäpäin. Osa heistä on jo tehnyt urasuunnitelman, mutta suurimmalla osalla heistä se on vielä auki. Kaikki vastaajat kuitenkin haluavat mennä eteenpäin elämässä. Kukaan heistä ei ajattele menevänsä takaisin hoitovapaalle. Samaan aikaan ensimmäinen askel kohti uutta asiaa koettiin jännittävänä ja pelottavana. Kaikki vastaajat arvioivat oman suomen kielen taitonsa heikoksi, siksi kaikki toivoivat voivansa opiskella lisää suomea ja kaipasivat neuvoa ja tukea opettajilta.

”Minä tuntuu. Minä puhun suomea kieli heikko. Tarvita oppia lisää suomea. Ja sitten jälkeen minä haaveilen koulunkäyntiavustaja.”

”Vielä pitää harjoitella kieltä ja sen jälkeen.”

Haastattelun alussa kaikki vastaajat myönsivät kuitenkin, että oma kielitaito on kehittynyt koulutuksen avulla. Työllistymisen ja jatko-opiskelun näkökulmasta katsottuna kielitaito on heidän mielestään vielä heikko.

8 Opinnäytetyön pohdinta

8.1 Tulosten tarkastelu

Tutkimuksessa saatiin selville äitien tavoitteita ja kehitystä hankkeessa toteutetun koulutuksen aikana. Vastaukset olivat yksilöllisiä, ja kukin vastaus oli erilainen. Kysymykset olivat henkilökohtaisia, ja niiden tarkoitus oli kartoittaa koulutuksen vaikuttavuutta. Hankkeen koulutuksessa tavoitteena on, että opiskelijan kielitaito kehittyy jatko-opintoihin riittäväksi. Osalla osallistujista kielitaito kehittyi B1.1-1.2 tasolle asti. Sellaista kielitaitoa tarvitsee erityisesti selvitäkseen arkielämässä suomalaisessa yhteiskunnassa. Kotoutumisen onnistuminen edellyttää suomen tai ruotsin peruskielitaidon hallintaa. (Opetushallitus 2012, 25.) Tutkimukseen osallistuneiden äitien mukaan heidän kielitaitonsa on kehittynyt ja he ovat koulutuksen aikana oppineet suomea. He pystyvät toimimaan yhteiskunnassa itsenäisemmin kuin aiemmin. Tuen tarve kielen kääntämisessä on vähentynyt.

Kielitaidon karttumisen lisäksi muutosta on tapahtunut arjessa. Perheen sisäisessä työnjaoissa on tapahtunut muutosta. Perheen tuki on ollut koulutuksen aikana korostunut. Koulutuksen myötä sosiaaliset kontaktit ovat lisääntyneet. Hankkeen aikana he loivat lasten opettajien kanssa tiiviit suhteet. Heillä on matalampi kynnyks ottaa yhteyttä ja keskustella lapsen koulukäynnistä. Yksi tärkeimmistä kotoutumisen osa-alueista ovat sosiaaliset suhteet ja verkostojen luominen. Erityisesti on tärkeää, että Suomeen muuttanut luottaa sosiaalisiin instituutioihin ja kanssaihmiisiin, koska luottaminen edistää yksilön hyvinvointia ja vahvistaa osallisuutta (Saukkonen 2020b, 45). Tutkimukseen osallistuneet ovat tyytyväisiä ja arvostavat suomalaista yhteiskuntaa, vaikka kohtaavat haasteita. Vuonna 2014 UTH-tutkimuksen mukaan ulkomaalaisilla on vahva luottamus julkiseen sektoriin, jonkin verran enemmän kuin koko väestössä. (Saukkonen 2020b, 45–46.)

Kotoutumisen päällimmäinen tavoite on työllistyminen, ja kaikilla haastateltavilla äideillä oli tavoitteena tulevaisuudessa työllistyä. Kuitenkin he tiedostavat, millaisia taitoja he tarvitsevat työllistymiseen. Kaikki nostivat esille, että heikko kielitaito sekä ammatin puute ovat heille esteitä. Heillä oli realistinen oletus, ja he tiedostivat, että kouluttautuminen on heille ensisijaista. Ulkomaalaisetkin kohtaavat työllistymisessä samanlaisia haasteita kuin kanta-väestö: esimerkiksi työnhakijan koulutus tai osaaminen ei vastaa työntekijän tarpeita tai töitä ei ole asuinalueella. Erityisesti maahanmuuttajien työllistymiseen vaikuttavat kielitaito, koulutus ja työkokemus. Asenne ja kulttuurin ymmärrys myös lisäävät työllistymisen mahdollisuuksia. Toisaalta monille suomalaisen työelämän tuntemattomuus tuo haasteita. Myös alkuvaiheessa haasteena voikin olla omaksua suomalaisen työelämän toimintatapoja, kuten itseohjautuvuutta ja matalaa hierarkiaa. (Härkönen & Vartiainen 2019, 8.)

8.2 Luotettavuus ja eettisyys

Opinnäytetyön pitää noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä, eli opinnäytetyötä tehdessä pitää olla eettinen, rehellinen, huolellinen ja avoin ja on kunnioitettava muiden tutkijoiden työtä. Tutkimus tehdään suunnitelmallisesti. (Arene ry 2019, 7–8.) Eettisiin periaatteisiin kuuluu kolme ohjetta. Ensinnäkin tutkijan pitää kunnioittaa tutkittavien henkilöiden ihmisarvoa ja itsemääräämisoikeutta. Toiseksi tutkijan tulee kunnioittaa aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä luonnon monimuotoisuutta. Kolmanneksi tutkijan tulee toteuttaa tutkimuksensa siten, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkittavana oleville ihmisille, yhteisölle tai muille tutkimuskohteille merkittäviä riskejä, vahinkoja tai haittoja. (Kohonen ym. 2019, 7.) Opinnäytetyössämme eettisyys ja luotettavuus on huomioitu alusta lähtien noudattamalla Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita. Tutkimuslupa on haettu hankkeen kautta. Haastatteluissa ei ole kysytty asioita, joista tutkittavat voisi tunnistaa. Tutkittava henkilö osallistuu tutkimukseen vapaaehtoisesti. Hän voi keskeyttää osallistumisensa milloin tahansa ilman kielteisiä seurauksia. Hän voi peruuttaa suostumuksensa osallistua tutkimukseen milloin tahansa, saada tietoa tutkimuksen sisällöstä, saada ymmärrettävä ja totuudenmukainen kuva tutkimuksen tavoitteista sekä osallistumisen mahdollisesti aiheuttamista haitoista ja riskeistä, ja hän tietää olevansa tutkittavana.

Tutkijalla on velvollisuus ilmoittaa noudattavansa salassapitosäädöksiä sekä henkilötietojen käsittelyn säädöksiä. Tutkimuksen aikana saadut henkilötiedot ovat pääsääntöisesti poistettavaa aineistoa, kun ne eivät ole enää tarpeellisia. (Kohonen ym. 2019, 8–9 ja 12.) Suostumuksen osallistumiseen pyysimme suullisesti haastattelun alussa, mutta lähetimme etukäteen kirjallisesti tutkittavan oikeudet tutkittavan suomen kielen tason vuoksi. Siinä informoimme, että opinnäytetyön tekijät eivät kerää mitään yksityiskohtaisia tai tunnistamisen mahdollistavia tietoja tutkittavista, heidän perheestään ja tilanteistaan. Siinä mainittiin myös, että tuloksia käytetään opinnäytetyöhön. Haastattelu-aika oli lyhyt, ja etähaastattelun vuoksi oli vaikea lähettää tutkittaville täytettäväksi suostumuslomaketta.

Laadullisessa tutkimuksessa usein pohditaan keskustelun aiheena, kuinka luotettava aineisto on. Tutkijana on mahdoton tietää, puhuuko tutkittava totta vai valehtelee hän. Siksi ihmisten antama aineisto tarkastetaan. (Alasuutari 2011.) Tässä tutkimuksessa haastatelluille annettiin vain rajallisesti tietoa tutkimuksen tarkoituksesta. Laadullisessa tutkimuksessa puolueettomuus, tutkijan sukupuoli, ikä, uskonto, poliittinen asenteellisuus, kansalaisuus, virka-asema tai muu vastaava seikka ei voi vaikuttaa tutkimukseen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 6.)

9 Johtopäätökset

Julkisessa keskustelussa pohditaan yleensä, onko kotouttamismalli oikeanlainen ja sopiva kohderyhmälle. Millaisia muutoksia pitäisi jatkossa tehdä kotoutumisen edistämiseksi ja mitkä asiat toimivat hyvin tällä hetkellä? Tulevien vuosikymmenien aikana tämä aihe on ajankohtainen liikkuvuuden lisääntymisen ja kansainvälistymisen vuoksi.

Suomi on moninainen ja monikulttuurisempi kuin koskaan aikaisemmin. Siksi tarvitsemme kotoutumismalleja, jotka tukevat maahanmuuttajien työllistymistä. Äidit mukana -hanke voisi toimia työllistämistä edistävänä toimintamallina, koska haastattelun tietojen perusteella naiset ovat hyvin motivoituneet työllistymiseen ja lähtemään jatko-opintoihin. Lisäksi äitien kertomuksen mukaan hankkeessa annettu koulutus vastaa heidän toiveisiinsa, kuten heidän vahvuuksiensa hyödyntävä ammattiin tutustuminen. Hankkeen kautta heidän oli helppo hahmottaa kotouttamisprosessia ja suunnitella elämää. Siksi erilaisille kohderyhmille räätälöity kotoutumiskoulutus tehostaa kotoutumista enemmän kuin kaikille tarjottu kotoutumiskoulutus.

Yhteiskunnassamme maahanmuuttajanaisten työllistymisessä on paljon kuormittavia tekijöitä. Tämän hankkeen kautta naiset saivat tukea omiin tarpeisiinsa, kuten lastenhoitoon. Haastattelussa tuli ilmi, että naisilta yhden kuormittavan tekijän poistuminen ja toiminta kannustivat äitejä keskittymään kotoutumiseen.

Yhteiskunnan suhtautuminen monikulttuuristumiseen, vastaanotto ja kokemus osallisuudesta vaikuttavat maahanmuuttajien kotoutumiseen. Myönteinen vastaanotto ja suhtautuminen moninaisuuteen lisäävät motivaatiota sopeutua uuteen ympäristöön. Hankkeessa olevilla äidillä on enemmän aikaa tutustua työpaikkoihin kuin tavallisessa kotoutumiskoulutuksessa olevilla. Siksi heillä on enemmän etua ja mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Meille tutkimuksessa selvisi, että jokainen äiti oli hyötynyt hankkeesta, vaikka he ovat olleet mukana lyhyen ajan.

Halusimme meidän tutkimuksessamme tarkemmin tutkia äitien kokemuksia nopeutetun toimintamallin hyödyistä. Näimme tärkeäksi nostaa esille äitien kokemuksia ja toiveita, jotta hankkeen vetäjät saisivat lisää kehitettäviä näkökulmia. Opinnäytetyön edetessä haastatteluvaiheeseen meille tuli rajoitteita koronaepidemian vuoksi. Emme päässeet haastattelemaan kasvokkain, ja se on vaikuttanut haastattelun laatuun. Koemme, että meidän olisi pitänyt hyödyntää kielen tulkkauspalvelua haastattelussa. Kuitenkaan meidän työskentelyymme tämä poikkeuksellinen tilanne ei ole vaikuttanut ja etenimme tarkoituksen mukaisesti.

Kielitaidon kehittyminen on kotoutumisessa tärkeää. Kielitaidon kehitys kotoutumisen aikana ei ole tämän opinnäytetyön tavoitteena, mutta haastattelussa selvisi, että selkeä urasuunnitelma antoi naisille motivaation oppia kieltä. Lisäksi naiset arvioivat omaa kielitaitoaan työssä tarvittavan kielitaidon tason näkökulmasta. Hankkeessa annetun koulutuksen ja maahanmuuttajien tavoitteet ovat samoja, joten maahanmuuttajat voivat kokea olevansa tyytyväisiä koulutuksen sisältöön.

Jatkokehittämiseksi sopiva teema voisi olla hankkeeseen osallistujien perhejäsenten hyvinvoinnin muutoksen seuraaminen. Yleisimmin äidit asettavat perheasiat omien tarpeittensa edelle, ja siksi koko perheen hyvinvoinnin muutoksen seuranta voisi olla hyödyksi palvelujen kehittämisessä. Tutkimuksen avulla voisi löytyä vielä tehokkaampia toimintamalleja, jotka osallistavat maahanmuuttajanaisten kaikki perheenjäsenet naisen kotoutumisprosessiin.

Lähteet

Ahmad, A. 2019. Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö, 15–27. Viitattu 14.1.2021. Saatavilla:

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.

A-klinikkasäätiö. Lapsuus ja oma vanhemmuus. Viitattu 21.11.2020. Saatavilla: <https://lasinenlapsuus.fi/tietoa/lasinen-lapsuus-aikuisuudessa/lapsuus-ja-oma-vanhemmuus>

Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Helsinki: Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry. Viitattu 2.2.2021. Saatavilla: http://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?_t=1578480382.

Asuinmaa, K. & Hautala, M. 2017. Vanhemmuuden haasteet ja vanhemmuuden tukeminen maahanmuuttajavanhempien ja ammattilaisten kokemana. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 4.9.2020. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56210/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201712084575.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

HE 185/2010. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Helsingin kaupunki. 2020. Maahanmuuttajien työllisyys kohentuu edelleen. Viitattu 5.10.2020. Saatavilla: <https://ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/rss?page=3>

Hämäläinen, S. 2020. Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019 Tutkimusartikkeleita kotoutumiskoulutuksesta. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 19.9.2020. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Härkönen, E. & Vartiainen, P. 2019. Maahanmuuttajat, kotoutuminen ja työllisyys. Teoksessa Härkönen, E. (toim.) Työ paras kotouttaja? Työssä kotoutumisen mallin kokeilu Pirkanmaalla 2017–2019. Raportteja 44/2019. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, 6–

11. Viitattu 21.2.2021. Saattavilla:
https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/173089/Raportteja_44_2019.pdf?sequence=5&isAllowed=y
- Kerkkänen, H. & Säävälä, M. 2015. Maahanmuuttajien psyykkistä hyvinvointia ja mielenterveyttä edistävät tekijät ja palvelut: systemaattinen tutkimuskatsaus. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 24.11.2020. Saatavilla:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/75031/TEMjul_40_2015_web_09062015.pdf
- Kohonen, I., Kuula-Luumi, A. & Spoof, S.-K. 2019. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa: Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2019. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 3/2019. Helsinki: Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Viitattu 15.1.2021. Saatavilla:
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010. Viitattu 13.1.2021. Saatavilla:
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101386>
- Lautala, T. 2012. Generalististen alojen kansainvälisten tutkinto-opiskelijoiden integraatiokokemukset ja identiteettiorientaatio. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 26.1.2021. Saatavilla:
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84205/gradu06398.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Larja, L. 2020. Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A. & Kaihovaara, A. (toim.) Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta. TEM oppaat ja muut julkaisut 2019:10. Helsinki. Työ- ja elinkeinoministeriö, 28–42. Viitattu 14.1.2021. Saatavilla:
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162005/TEM_oppaat_10_2019_Tutkimusartikkeleita_kotoutumisesta_20012020.pdf
- Lindström, J. 2018. Suomi kehittää kotouttamista kunniahimoisesti. TEMatiikkaa-blogi 5.9.2018. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 15.1.2021. Saatavilla: <https://tem.fi/blogi/-/blogs/suomi-kehittaa-kotouttamista-kunniahimoisesti>
- Livepalvelu. 2020. Careeria loppuseminaari – Äidit mukana 7.10.2020. Äidit mukana. Viitattu 7.10.2020. Saatavilla: <https://youtu.be/8UYOheXPfsY>
- Martikainen, T. & Tiilikainen, M. 2007. Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ. Helsinki: Väestöliitto.

Mattsson, M. 2017. Monipuoliset hyvinvoinnin tekijät osana somalINUORTEN onnistunutta akkulturaatiota. Pro gradu tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 13. 1.2021. Saattavilla:<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100609/GRADU-1487067854.pdf?sequence=1&isAllowed=>

Männikkö, M. & Kirjavainen, T. 2015. Maahanmuuttaja oppilaat ja perusopetuksen tuloksellisuus. Valtiontalouden tarkastusviraston tarkastuskertomukset 12/ 2015. Viitattu 27.12.2020. Saattavilla:

<https://www.vtv.fi/app/uploads/2018/06/15103549/maahanmuuttajaoppilaat-perusopetuksen-tuloksellisuus.pdf>

OECD. 2018. Working together- Skills and labour market integration of immigrants and their children in Finland. OECD Publishing, Paris. Viitattu 27.1.2021. Saattavilla: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264305250-en.pdf?expires=1613732179&id=id&accname=guest&checksum=FA80DCE3D79EB1B366EB3D1FB07C9E9F>

Opetushallitus. 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2012. Määräykset ja ohjeet 2012:1. Viitattu 20.2.2021 Saattavilla:

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf

Pehkonen. E. 2017. Maahanmuuttajataustaisen naisten koulutuksen kontekstissa rakentuvat identiteetit ja oppimisprosessi. Helsingin yliopisto. Viitattu 1.12.2020. Saattavilla: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/228965/MAAHANMU.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Perokorpi-Sulin, M. 2020. Projektipäällikkö. Careeria oy. Haastattelu 25.2.2020

Rasilainen, L. 2016. Kotoutuminen kuntoon. Helsinki: Visio.

Rintala-Rasmus, A. & Väänänen, A. 2011. Monikulttuurisuus ja rekrytointi. Työterveyslaitos. Viitattu 30.11.2020 Saattavilla: <https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2017/01/Monikulttuurisuus-ja-rekrytointi.pdf>

Saukkonen, P. 2020a. Kotoutuminen kaupungissa kokonaiskuva ulkomaataustaisista Helsingissä vuonna 2020. Tutkimuksia 2020:1. Helsingin kaupunki. Viitattu 26.1.2021. Saattavilla:

https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/20_05_06_Tutkimuksia_1_Saukkonen.pdf.

Saukkonen, P. 2020b. Suomi omaksi kodiksi: kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, P. 2018. Kotoutuminen tapahtuu kaupungeissa: OECD:n raportti tarjoaa hyviä neuvoja kotouttamiseen paikallistasolla. Työpapereita 2018:5. Helsingin kaupunki. Viitattu 23.1.2021. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_08_27_Tyopapereita_5_Saukkonen.pdf.

Schubert, C. 2013. Kotoutumisen psykologiaa. Teoksessa. Alitolppa-Niitamo, A & Säävälä, M. (toim.) Olemme muuttaneet ja kotoudumme. Maahan muuttaneiden kohtaaminen ammatillisessa työssä. 2013. Väestöliitto. Helsinki. Viitattu 8.8.2020 saatavilla https://www.vaestoliitto.fi/uploads/2020/11/e38fea1b-olemme-muuttaneet-ja-kotoudumme_ilmankantta.pdf

Siirto, U. Monikulttuuristen perheitten kohtaaminen. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Viitattu 16.1.2021. Saatavilla: https://evl.fi/documents/1327140/59796978/Uusi_Ulla+Siirto_Monikulttuurisuus+perheitten+kohtaamisessa.pdf/147c95e2-c9c6-af86-8aa5-1698e10ed480?t=1592485039313

Sisäministeriö. 2013. Valtioneuvoston periaatepäätös maahanmuuton tulevaisuus 2020 -strategiasta. Sisäministeriö. Viitattu 10.2.2021. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80057/Maahanmuuton_tulevaisuus_2020_fi.pdf

Sisäministeriö. 2019. Maahanmuutto kannattelee Suomen väestönkasvua – työperusteisten oleskelulupahakemusten määrä kasvussa. Valtioneuvosto. Viitattu 26.1.2021. Saatavilla: <https://valtioneuvosto.fi/-/1410869/maahanmuutto-kannattelee-suomen-vaestonkasvua-tyoperusteisten-oleskelulupahakemusten-maara-kasvussa>

Säävälä, M. 2017. Monikulttuuriset perheet. Teoksessa Hytönen, M. (toim.) Perhe ja avioliittomuutoksessa. Kirkon tutkimuskeskus.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Työ- ja elinkeinoministeriö. 2018. KOTOPOLULLA: Järjestöt kumppaneina kotouttamisessa. TEM oppaat ja muut julkaisut 11/2018. Viitattu 29.12.2020. Saatavilla: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161018/TEM_11_2018_oppaat_Kotopolulla_10092018_web.pdf?sequence=1&isAllowed=y_

Työ- ja elinkeinoministeriö. Kotouttamisen keskeiset käsitteet. Viitattu 6.11.2020. Saatavilla: https://kotouttaminen.fi/keskeiset-kasitteet_

Valtioneuvoston asetus kotoutumisen edistämiseen liittyvästä alkukartoituksesta 570/2011. Viitattu 19.9.2020. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110570>

Yijälä. A. & Luoma. T. 2018. "En halua istua veronmaksajan harteilla, haluan olla veronmaksaja itse." Tutkimuksia 2018:2. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitutkimus ja -tilastot. Viitattu 12.1.2021. Saatavilla: https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/18_06_20_Tutkimuksia_2_Yijala_Luoma.pdf

Äidit mukana. Hankkeen kuvaus. Viitattu 12.2.2020. Saatavilla: <https://aiditmukana.fi/>

KYSELY

ÄIDIT MUKANA- HANKE

Ikä: Äidin kieli:

Kuinka kauan olet asunut Suomessa? :

	Kuinka hyvin pärjät suomen kielellä ennen koulutusta ? (Arvio 1 - 5)	Kuinka hyvin pärjät suomen kielellä nyt? (Arvio 1 - 5)
Lääkärissä?	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Lasten koulun kanssa? Otatko yhteyttä opettajiin?	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐
Asiointi viranomaisten kanssa? TE-toimisto?	☐ ☐ ☐ ☐ ☐	☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Millaista olla maahanmuuttaja nainen Suomessa?

Millaista taitoa olet oppinut koulutuksen aikana?
esimerkiksi : työelämätaidot, opiskelutaidot,elämänhallinta

Miten / Missä olet hyödyntänyt näitä taitoa vapaa-ajalla?

Missä sinä olet kotoutumiskoulutuksen jälkeen?

Miten sinun arki on muuttunut koulutuksen aikana?
Esimerkiksi kotityön jako perheessä

Mihin tarvitset tällä hetkellä apua/tukea?

Liite 2. Kysely englanniksi

Äidit - mukana hanke questions?

Age?

Native language?

How long you have been living in Finland?

How well you can communicate in Finnish before? Estimate 1-5

At the doctor

With children school meetings?

Dealing with public authorities?

How well you can communicate in Finnish now? Estimate 1-5

At the doctor

With children school meetings?

Dealing with public authorities?

What it is like to be an immigrant woman in Finland?

What skills you have learned during Integration training?

For example, working life skills, study skills and interaction skills?

How / where have you taken advantages of these skills?

How your daily life has changed during integration training

For example, sharing with housework in your family?

Where do you see yourself after this integration training?

What kind of support you need for integration?

Liite 3 Induktiivinen sisällönanalyysi

Pelkistetyt ilmaukset	Ala luokat	Yläluokkia
Koulutuksen avulla pärjään paremmin suomen kielellä viranomaisten kanssa	Koulutuksen positiivinen vaikutus kielikehitykseen	Kielen merkitys kotoutumisen aikana
Rohkeus on kasvanut koulutuksen avulla		
Lasten opettajien puhe on helppo ymmärrettävää		
Tulkin tarve on vähentynyt		
Työhön pääseminen vaatii hyvää kielitaitoa	Työnhakijana kielentaito on riittämätön	
Tuen tarpeet jatko-opinnon pääsemiseen ja pärjäämiseen työharjoittelussa		
Ei ole valmis siirtymään jatko-opiskeluun tai työelämään		
Kotona lasten kanssa oleminen heikentää kielitaitoa	Liian pitkä aika on poissa sosiaalisesta elämästä	Palveluihin pääsemisen
Ennen koulutusta, elämä oli lapsikeskeinen		
Etäisyys yhteiskunnan toiminnasta		
Pitkä lastenhoito		
Perheen sisäinen rooli on muuttunut	Perhe on myönteinen äidin kotoutumiseen kohti	Perhe kannustaminen
Perhe auttaa kotityötä	Kotityöt ja lastenhoidot eivät ole vain äidin vastuulla	
Puoliso auttaa lastenhoitoa		
Koulutuksen jälkeen haluaa työskennellä kasvatustieteen alalla kuten lähihoitajana tai koulunkäynninohjaajana	Oppimisessa onnistuminen kokemus	Ammatinvalinta

Motivaatio jatko-opiskeluun	Positiivinen kokemus kasvatustien- teenalalla	
-----------------------------	--	--